

Таким чином, сорт сої Берегиня є більш стійким до поширення та розвитку септоріозу, тому його можна рекомендувати для подальшого вирощування в умовах Хмельницької області, де проведено дослідження. Використання фунгіциду Акадія підвищує врожайність сої на 0,22 % порівняно з контролем. Його дія є найбільш ефективною, тому препарат можна рекомендувати для захисту сої від хвороби.

УДК 633.112.9 321":632.482(476)

В. А.Радивон

РУП «Институт защиты растений» НАН Беларуси

ВИДОВОЙ СОСТАВ СЕПТОРИОЗА ЛИСТЬЕВ ЯРОВОГО ТРИТИКАЛЕ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Септориоз листьев – одна из основных болезней зерновых культур, приводящая к потерям урожайности до 40 %. Поражение злаковых культур отмечают как в засушливых районах, так и в районах с достаточным увлажнением. Одной из причин широкой распространенности болезни является большое видовое разнообразие грибов-возбудителей септориоза – до 15 видов, которые отличаются своими особенностями развития. Зачастую сразу несколько видов грибов могут поражать одно и то же растение, вызывая схожие симптомы в виде светло-бурых пятен с хлоротичным ободком или без него.

В посевах тритикале болезнь вызывают грибы *Parastagonospora nodorum* (Berk.) Quaedvlieg, Verkley & Crous, *Parastagonospora avenae* (A.B. Frank), *Zymoseptoria tritici* (Desm.) Quaedvl. & Crous, *Septoria secalis* (Prill. & Delacr) и *Septoria falcispora* (Bubak). Наиболее широкое распространение получили грибы *P. nodorum* и *P. avenae*.

В связи с тем, что яровое тритикале в Республике Беларусь возделывают непродолжительное время (с 1997 г.) и посевные площади культуры не превышают 30 тыс. га, видовой состав септориоза листьев в посевах мало изучен. На основании этого были проведены опыты по уточнению грибов-возбудителей, поражающих культуру в условиях государственных сортоиспытательных станций (ГСУ) и участков (ГСС) Республики Беларусь и опытном поле РУП «Институт защиты растений» в посевах сорта Узор.

Выявлено, что септориоз листьев в посевах ярового тритикале вызывают грибы *P. nodorum*, *P. avenae* и *Z. tritici*. С наибольшей частотой встречаемости независимо от места исследования отмечен гриб *P. nodorum* – от 89,7 до 100 %. Доля гриба *P. avenae* составила до 10,3 %, а гриб *Z. tritici* был отмечен лишь в условиях Горецкой ГСУ – до 0,9 % (таблица).

Частота встречаемости (%) грибов-возбудителей септориоза листьев ярового тритикале (ст. 83-85, 2016 г.)

ГСУ/ГСС	<i>P. nodorum</i>	<i>P. avenae</i>	<i>Z. tritici</i>
Щучинский	100	0,0	0,0
Кобринская	93,2	6,8	0,0
Молодечненская	89,7	10,3	0,0
Горецкая	90,8	8,3	0,9

В условиях опытного поля РУП «Институт защиты растений» частота встречаемости гриба *P. avenae* в посевах сорта Узор к концу вегетации ярового тритикале (ст. 83) в 2018 г. достигала 16,6 %, а в 2019 г. – 55,9 %. Гриб *Z. tritici* был отмечен в 2019 г. – 1,2 %. Наибольшая доля в патогенном комплексе была у гриба *P. nodorum* – от 42,9 до 83,4 %.

Таким образом, видовой состав септориоза листьев ярового тритикале представлен грибами *P. nodorum*, *P. avenae* и *Z. tritici*. Основными возбудителями болезни являются гриб *P. nodorum*, частота встречаемости которого составляет до 100 % и гриб *P. avenae* – до 55,9 %.

УДК: 633.11:632.9

Т. О. Рожкова

Сумський національний аграрний університет

ДОМІНУВАННЯ АЛЬТЕРНАРІЄВИХ ГРИБІВ У МІКОФЛОРИ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В ПІВНІЧНО-СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Мікофлора насіння пшениці озимої складається з різних за ступенем паразитизму грибів. Роль більшості грибів залишається й досі не відомою. Значний відсоток у грибному комплексі мають сапрофіти. Найнебезпечнішими для рослин є фітопатогени, які зимують усередині насіння чи на ньому і впливають на розвиток рослин, починаючи з перших етапів проростання.

Багаторічне дослідження мікофлори насіння пшениці озимої (2007–2020 рр.) показало великий вплив погодних умов років вегетації на формування комплексу грибів. Установлено, що альтернарієві гриби завжди були наявні в мікофлорі насіння пшениці озимої в Північно-Східному Лісостепу України. Гриби з роду *Alternaria* spp. відрізняються між собою за ступенем паразитизму: серед них відомі сапрофіти та фітопатогени (Ганібал, 2018; Perelló, 2013). Для умов Північного Сходу України не відмічено негативного впливу альтернарієвих грибів на проростання насіння пшениці озимої. Вони продукують різні вторинні метаболіти, спектр яких визначається видом альтернарієвого гриба.

Серед дрібноспорових видів роду *Alternaria* spp. за всі роки досліджень було виділено такі: *A. tenuissima*, *A. alternata*, комплекс видів *A. infectoria*, *A. avenicola* й *A. arborescens*. Небезпечними для здоров'я людини є мікотоксини, яких на сьогодні відомо близько 70; виділяють п'ять основних груп (*Arcella* та